

Лойко Валерія Вікторівна

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри фінансів та економіки,
Київського університету імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна

ORCID ID: 0000-0003-3248-1585
e-mail: v.loiko@kubg.edu.ua

Башкирцева Тетяна Михайлівна

здобувач ступеня магістра
Київського університету імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна

e-mail: lvdziadevych.fitu17@kubg.edu.ua

ІННОВАЦІЇ ЯК РУШІЙНА СИЛА БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У статті розглянуто питання розробки та впровадження банківської інновацій, зокрема у банках України. Банківськими інноваціями можна вважати як окремі впровадження так і цілі системи організаційних, економічних, управлінських, інституціональних нововведень в будь-якій сфері діяльності банку. Впровадження банківських інновацій у роботу банку супроводжується як економічним так і соціальним ефектами. Розробкою банківських інновацій займаються як самі банки так і сім професійних світових банківських лабораторій більшість з яких розташована у США. Банківська інновація перестає бути інновацією при масовому її використанні і переходить до стану банківської операції. Термін життя банківської операції значно довший, ніж банківської інновації. До основних банківських інновацій сучасності відносяться наступні: продуктові: платежі в реальному часі, мобільні, безкарткові, безконтактні платежі; дистанційне кредитування, платіжний мінітермінал, онлайн-продукти); процесні (технологічні): хмарні сховища даних, хмарні обчислення — обробка Big Data, відкритий банкінг — API, інтелектуальний аналіз даних, BaaS — банкінг як послуга, технологія блокчейн; ринкові: everyday banking, цифрове банківське обслуговування у форматі 24/7, безпека банківської діяльності, маркетингові інновації. Багато експертів стверджують, що попри технологічні інновації, домінуючу роль у майбутньому все ж будуть відігравати інновації соціальні. І українським банкам доведеться також вчитися ставити своїх клієнтів на перше місце в пріоритетності своїх цілей і налагоджувати тісніші взаємозв'язки. Основними напрямками українських банківських інновацій в останні роки стали: Інтернет та мобільний банкінг та значне розширення банківських операцій, які доступні через ці системи; безкарткові розрахунки через мобільний телефон; режим роботи «24/7»; доступність терміналів самообслуговування; перерахування електронної решти на поповнення мобільного телефону клієнта; активізація присутності в соціальних мережах; індивідуалізація потреб клієнтів (застосовується переважно для VIP-клієнтів банку). Значна питома вага банківських інновацій впроваджується у сегменті комерційних банків.

Ключові слова: банківська сфера; банки; інновації; продукти; послуги; напрями розвитку; Інтернет-банкінг; онлайн-продукти; FinTech компанії; робототехніка; блокчейн.

DOI: <http://doi.org/10.32750/2018-0108>

ВСТУП Постановка проблеми. Інноваційність продуктів

та процесів має надзвичайно важливе значення для кожного окремого банку, оскільки ефективність їх застосування спрямовує подальший розвиток усього банківського сектору в цілому. Стратегічний розвиток банківських установ планується на основі вже відомих та впроваджених інновацій з урахуванням сучасних вимог та побажань клієнтів щодо подальшого користування банківськими послугами. Враховуючи стрімкий розвиток сучасних інформаційних технологій можливо прогнозувати об'єднання окремих банківських установ в єдиний простір надання фінансових послуг. Сучасний аналіз радикальних трансформацій у банківській сфері, які базуються на інноваціях у продуктах, процесах, сервісах, системах, бізнес-моделях, технологіях та законодавчому регулюванні надає можливість зробити таке передбачення. Інновації значно впливають на ефективність роботи як окремих банків так і банківського сектору в цілому, тому доцільно проаналізувати сучасні банківські інновації та ефективність їх застосування у роботі українських банків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанням розробки методичних і практичних аспектів розробки та впровадження фінансових інновацій у банківській системі велику увагу приділено в працях вчених: Л.П. Бондаренко, О.І. Барановського, С.А. Буковинського, В.М. Гейця, О.В. Дзюблюка, М.І. Диби, В.В. Коваленко, Т.Т. Ковальчука, А.Я. Кузнецової, Л.В. Кузнецової, А.В. Літошенко, Б.Л. Луціва, І.О. Лютого, С.В. Міщенко, С.В. Науменкової, Н.М. Пантелєєва, М.П. Політило, А.Ю. Рамського, Т.С. Смовженко, В.Ф. Федоренка, О.О. Чуб, І.А. Шумила та інших науковців. В умовах швидких змін економічної ситуації в країні та зважаючи на зовнішні дестабілізаційні фактори, необхідно доповнити праці науковців сучасними дослідженнями стану банківської системи України, приділити увагу чинникам, що впливають на стабільність та ефективність роботи банків, зокрема впровадженню інноваційних банківських продуктів.

Мета статті полягає у дослідженні сучасних банківських продуктів, виявленні напрямів розвитку інновацій у банківській сфері та окреслення більш ефективних сфер застосування інновацій у діяльності українських банків.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У Законі України «Про інноваційну діяльність» визначення інновації є комплексним і акцентується увага на її конкурентоздатності, зокрема, інновація розглядається як «новотворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні

технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [1].

Проведений теоретичний аналіз сутності інновації у банківській сфері дає підстави зробити висновки, що інновація — це результат інноваційної діяльності, пов'язаної із прогресивними якісними змінами у продуктах, послугах, технологіях, процесах, управлінні, які реалізовані та/або впроваджені у діяльність банку, що сприяють підвищенню ефективності роботи банку, його конкурентоспроможності та розвитку. Кошти, отримані від реалізації інновації мають покривати видатки на створення, впровадження та просування інновації на ринку, а також приносити прибуток. Крім того, отримані кошти від реалізації вже впроваджених інновацій є джерелом для розробки та впровадження нових інновацій. У контексті розглянутого поняття «інновація» банківські інновації доцільно вважати окремими складовими фінансових інновацій, що реалізуються в банківській сфері. Банківськими інноваціями можна вважати як окремі впровадження так і цілі системи організаційних, економічних, управлінських, інституціональних нововведень в будь-якій сфері діяльності банку, які забезпечують позитивний економічний, соціальний і стратегічний ефект, що проявляється як у зовнішньому середовищі: у розширенні клієнтської бази банку і його представницької мережі, зміцненні ринкової позиції, так і у внутрішньому середовищі: скороченні витрат на проведення банківських операцій і підвищенні результативності діяльності банку, в забезпеченні ефективного функціонування та стабільного розвитку. Серед науковців найбільш поширеним трактуванням економічної сутності банківської інновації є продуктовий підхід. Банківські інновації доцільно розглядати не тільки з точки зору отримання прибутку при їх впровадженні, а і з точки зору соціального ефекту, який вимірюється якісними показниками.

Розробкою банківських інновацій займаються як самі банки так і сім професійних світових банківських лабораторій [2]:

1. Standard Bank (ПАР) — Інноваційний центр PlayRoom (працює з січня 2015р.) займається розробкою сучасних банківських технологій.

2. Лабораторії банку Capital One (США) складаються із трьох лабораторій, які розташовані у Вашингтоні, Нью-Йорку і Сан-Франциско. Основна діяльність цих лабораторій спрямована на розробку пілотних банківських продуктів та акселерацію всіх цифрових напрямів діяльності банку.

3. Інноваційна лабораторія Commonwealth Bank (Австралія) займається розробкою нових

продуктів, сервісів і рішень спільно з клієнтами, партнерами, стартапами та експертами індустрії.

4. Інноваційна лабораторія Citi (США) створила глобальну мережу інноваційних центрів, розташованих в таких містах як, Тель-Авів, Дублін, Сінгапур, Сан-Франциско і Нью-Йорк, які надають можливості навчання інноваціям всіх співробітників на всіх рівнях.

5. Інноваційний центр Visa (США) розробляє інновації у сфері програмного забезпечення банків.

6. Центр розробки та інновацій Chase Bank (США) спеціалізується на розвитку відділень і технологій АТМ, а також нових шляхів взаємодії з клієнтами.

7. Інноваційний центр BBVA (Іспанія) розробляє і впроваджує цілий ряд технологічних рішень.

Виникає запитання: коли банківський продукт або послуга набувають ознак інновації і перестають бути інновацією? Доцільно відповісти на це запитання наступним чином: як тільки банківський продукт стає масовим, використовується практично всіма банками і доступним для більшості його споживачів, він перестає бути новим і стає традиційним. Банківська операція, на відміну від банківської інновації, має істотно більший термін функціонування. Саме масовість використання нового продукту робить його не інноваційним. Банківська інновація має обмеження у часі. Вона діє тільки в рамках певного проміжку часу, який визначається початковою і кінцевою точками життєвого циклу даної інновації, але не банківського продукту. А це означає, що банківськими інноваціями не можуть бути загальновизнані операції, що мають широке застосування. Банківською інновацією також не може вважатися банківський продукт або операція, які є новими тільки для даного банку, але які вже давно реалізовані в інших банках. До банківських інновацій не можуть відноситися також незначні зміни, які не змінюють змісту і сутності банківського продукту або операції, наприклад, зміна процентних ставок за кредитами і депозитами, термінів депозитного вкладу та кредитного договору та ін.

Інновації у сучасному банкінгу, який перетворився на частку фінансових сервісів, є вкрай необхідними для економічного зростання. Банки швидко взяли на озброєння системи менеджменту стосунків з клієнтами — Customer Relationship Management (CRM), які дедалі більше розширюють свій арсенал, завдяки доступності найновітніших технологій. Питання про те, чи дійшли інновації у банківській сфері до всіх верств населення, є важливим і не таким простим, як може здатися на перший погляд. До важливих банківських інновацій відноситься фінансова інклюзія — надання населенню фінансових послуг поза межами фінансових установ шляхом

використання інформаційних та комунікаційних технологій і небанківських агентів для залучення тої частини населення, що не була охоплена фінансовими установами. Фінансова інклюзія не обмежується виключно банківською діяльністю, і може включати також альтернативні платіжні сервіси, продукти страхування, накопичення і таке інше. Сучасні банківські інновації у вигляді Інтернет — сервісів та спеціальних додатків у мобільних телефонах надають можливість отримати банківські послуги у поштових відділеннях, сусідніх магазинах та інших зручних локаціях. Такі інновації залучають до сфери банківських послуг всі верстви населення. Ефективність банківських інновацій — це не тільки здатність зекономити певну кількість праці, часу, ресурсів і грошових коштів, але й отримати додатковий дохід за рахунок збільшення кількості клієнтів, ресурсів в розрахунок не тільки на одиницю витрат, але й на одного клієнта, одиницю активів та капіталу, що сприяє створенню умов для стабільного розвитку і зміцнення конкурентної позиції.

Згідно з дослідженнями закордонних аналітиків найважливішими глобальними тенденціями банківських інновацій у 2017-2018 р. були наступні [3,4]:

1. Послуги Інтернет-банкінгу. Сучасний Інтернет-банкінг — це цілі фінансові системи, в яких особлива увага приділяється мобільним додаткам, оскільки телефон стає основним інструментом для здійснення більшості банківських та інших розрахункових операцій. Для мінімізації загроз і оптимізації негативних сторін Інтернет-банкінгу варто дотриматися певних заходів безпеки під час використання цієї банківської послуги:

- необхідно перевіряти, чи встановлено з'єднання саме з сервером банку;

- варто використовувати ліцензійні версії систем антивірусного захисту, захисту від несанкціонованого доступу, від програм-шпигунів;

- комп'ютер не можна залишати без нагляду;

- після закінчення роботи у системі Інтернет-банкінгу необхідно вийти із системи, після чого обов'язково треба закрити вікно браузера з інтерфейсом банку;

- не потрібно зберігати інформацію про логін і пароль на комп'ютері або будь-якому іншому доступному носієві;

- нікому не можна повідомляти логін і пароль;

- періодично необхідно змінювати пароль входу до системи Інтернет-банкінгу;

- варто уникати, по можливості, роботи через публічні точки доступу до Інтернету;

- регулярно необхідно відстежувати виписки за рахунками (для вчасного виявлення несанкціонованого чи помилкового списання сум із рахунку).

2. Послуги безкарткових та безготівкових розрахунків. Тенденція здійснювати платежі без банківської картки лише за допомогою мобільного

додатку набуває все більшого поширення. Деякі експерти прогнозують повну відмову від банківських карток у скорому часі. Із поширенням Інтернет-торгівлі здійснення банківських операцій масово переходить в онлайн режим, що пов'язано із безготівковими розрахунками.

3. Соціальна цінність та клієнтоорієнтована робота банку. Серед сучасних банків значно виграють ті, які у своїй роботі застосовують індивідуальний підхід до клієнтів, а не обмежуються пропозиціями стандартизованих пакетних рішень. Кількість банків зростає і у клієнтів є можливість обрати будь-який з них, тому у банків виникає необхідність більш зручного та якісного обслуговування клієнтів. Потрібно враховувати зміни у споживацьких вподобаннях та звичках молодого покоління, які звикли вільно користуватися багатьма видами сучасних гаджетів та очікують від системи банківських послуг спілкування в реальному часі, з вільним вибором каналу зв'язку, які найбільш зручні для них.

4. Використання робототехніки. Можливість застосовувати роботів у окремих процесах (наприклад, обслуговування телефонних дзвінків із клієнтами банку) дозволяє значно скоротити витрати банку, підвищити і пришвидшити сервісне обслуговування клієнтів. Значні переваги роботи роботів в тому, що вони не втомлюються, не потребують заробітної плати та відпустки і не мають емоційної людської складової.

5. Постійна доступність банківських послуг. Можливість здійснювати банківські транзакції 24 години на добу 7 днів на тиждень уже не інновація, але загальноприйнята послуга банків. Проте банки йдуть далі на зустріч своїм клієнтам, пропонуючи здійснювати зв'язок зі своїми клієнтами через будь-які онлайн медіа такі, як WeChat, Facebook Messenger, Google Hangouts та інші.

6. Монетизація інформаційних даних. У сучасному світі інформація виступає головним ресурсом успішного бізнесу. Банківська аналітична інформація може значно розширити і допомогти як самому банку, так і його клієнтам здобувати конкурентні переваги на ринку.

7. Стратегія партнерства. Перспективним напрямом є надання банківських послуг

без безпосередньої участі у цьому процесі самих банківських установ. На ринок виходять так звані FinTech компанії, які заміняють банки у наданні колись зовсім банківських послуг. Такі компанії розробляють унікальні інноваційні пропозиції і пропонують більш гнучкі і часто вигідніші умови використання своїх продуктів. Наприклад, розроблення ощадних програм для телефонів, де програма сама прораховує ваш дохід і відповідно визначає рівень заощаджень, який варто встановити, а також напрям і варіанти вкладу цих заощаджень. Відвідування банківського відділення і навіть самостійний пошук найвигідніших варіантів вкладення заощаджених коштів вже не є необхідними, оскільки віртуальний фінансовий консультант може надавати такі послуги миттєво і навіть самостійно знімати з вашого рахунку щомісячно необхідну суму коштів для заощадження. Деякі аналітики навіть вважають, що FinTech компанії представляють майбутнє банківських послуг і можуть майже повністю витіснити з ринку самі банки. У 2015 р. в Україні створено «FinTech Cluster», який передбачає об'єднання банків, фінансових стартапів, інвестиційних фондів. Активними учасниками українського FinTech-ринку є ПриватБанк», «Альфа-Банк», «Райф фінанс Банк Аваль», «ОТП Банк» [5].

Враховуючи вплив інновацій на ефективність роботи банків доцільно проаналізувати динаміку основних показників діяльності банківської системи України (табл.1).

Аналіз динаміки основних показників діяльності банківської системи України за період 01.01.2016 — 01.01.2018 рр. дає можливість зробити наступні висновки. Чисті доходи мали тенденцію до зростання: процентний дохід зріс на 35,9 %, комісійний — на 21,7 %, операційний — на 5,1 %. Інші доходи зменшились на 47,2 %. Загальні адміністративні витрати зросли на 20,3 %. Відрахування в резерви зменшилось на 57,5%. Фінансовий результат мав від'ємне значення протягом трьох років, які досліджувалися.

Можна зробити загальний висновок, що доцільно впроваджувати в українських банках інноваційні продукти, які дозволять зменшити адміністративні витрати.

Таблиця 1

Основні показники діяльності банківської системи України за період 2016-2018 рр.

Назва показника	Значення показника на період			Відхилення, %
	01.01.2016 р.	01.01.2017 р.	01.01.2018 р.	
Чистий процентний дохід, млн. грн.	39066	44169	53075	35,9
Чистий комісійний дохід, млн. грн.	22568	24180	27467	21,7
Чистий операційний дохід, млн. грн.	79700	75277	83780	5,1
Інші доходи, млн. грн.	4577	5674	2418	- 47,2
Загальні адміністративні витрати, млн. грн.	36742	39356	44189	20,3
Відрахування в резерви, млн. грн.	114541	198310	48676	- 57,5
Фінансовий результат поточного року, млн. грн.	- 66600	- 159386	- 24360	36,57

Джерело: складено авторами за даними [6]

Найважливіші зміни в Україні і в світі, які відбуваються на сучасному етапі розвитку, і які безперечно впливають на картину майбутнього

банків та застосування технології Інтернет-банкінгу, представлені в *табл. 2*.

Таблиця 2

Найважливіші зміни у внутрішньому і зовнішньому середовищі українських банків

Мікро середовище (внутрішнє)	Макро середовище (зовнішнє)
Нове покоління клієнтів та їх нові очікування (Millenniums, «iGen»)	Цифровізація економіки та суспільства
Зростаюча конкуренція з боку компаній з фінансових технологій (FinTech)	Нові законодавчі регулювання, вимоги та очікування
Застосування робототехніки у здійсненні банківських операцій	Новий стандарт безпеки мобільних банківських послуг для надання швидкого та безпечного доступу до послуг
Надання послуг «домашнього банкінгу»	Онлайновий і багатофункціональний сервіс обслуговування, що дає можливість клієнтам повністю керувати та контролювати власні рахунки

Джерело: складено авторами за даними [7, 8]

Основними напрямками українських банківських інновацій в останні роки стали:

1. Інтернет та мобільний банкінг та значне розширення банківських операцій, які доступні через ці системи.
2. Безкарткові розрахунки через мобільний телефон.
3. Активізація присутності в соціальних мережах.
4. Доступність терміналів самообслуговування.
5. Режим роботи «24/7».
6. Електронна решта (послуга, коли решта в копійках переводиться на рахунок чи поповнює мобільний телефон клієнта).
7. Індивідуалізація потреб клієнтів (застосовується переважно для VIP-клієнтів банку).

Багато експертів стверджують, що попри технологічні інновації, домінуючу роль у майбутньому все ж будуть відігравати інновації соціальні. І українським банкам доведеться також вчитися ставити своїх клієнтів на перше місце в пріоритетності своїх цілей і налагоджувати тісніші взаємозв'язки. Доцільно звернути увагу на процес цифровізації економіки та суспільства. Дослідники наголошують, що цифровізація, яка є наслідком постійного процесу конвергенції віртуального та реального світів, стає головним прискорювачом для інновацій та перемін у більшості секторів економіки [5]. Загальні процеси цифровізації економіки України потребують прискорення, інакше для вони із можливостей можуть стати загрозами.

«ПриватБанк» — найбільший український банк, який входить до топ-10 провідних банків Центральної та Східної Європи. Він також є одним з найбільш інноваційних банків світу. До останніх інновацій згаданого банку, які отримали визнання по всьому світі, належать наступні продукти: платіжний міні-термінал, вхід в Інтернет-банкінг через QR-код, онлайн-інкасація, оцифровані платіжні картки, а також десятки різноманітних мобільних додатків [9].

Серед українських банків ПАТ «Перший Український Міжнародний Банк» ставить потреби клієнтів у пріоритет і позиціонує себе як клієнтоцентричний. Протягом всього періоду існування банк постійно впроваджує інноваційні технології та продукти, зокрема: Інтернет-банкінг «ПУМБ Online 2.0», мобільний додаток ПУМБ online, технології соціального банкінгу, припейд картуа-стікер, також постійно зростає кількість ПКТС. Використання цих продуктів має позитивний вплив на ефективність роботи банку, оскільки сприяє залученню нових клієнтів та підтримання рівня відповідності вимогам існуючих. Наразі всі ці продукти мають аналоги і в інших банках України. Одним з яскравих прикладів є використання системи Інтернет-банкінгу. Порівняльний аналіз послуг, які надають вітчизняні банки через технології Інтернет-банкінг представлений у табл. 3.

З проведеного аналізу можна стверджувати, що майже всі послуги Інтернет-банкінгу вже надаються провідними сучасними банками України. Перевагою «ПУМБ» Online 2.0 є можливість відкриття поточного рахунку в онлайн режимі, що є унікальною послугою серед провідних банків України. Іншим вже впровадженим інноваційним продуктом ПАТ «ПУМБ» є припейд карта. Але в епоху інформаційних технологій вона втрачає свою актуальність, оскільки її можуть легко витіснити технології Apple Pay. Apple Pay може повністю змінити сферу мобільних платежів, оскільки його перевагами є швидкість та зручність у використанні, безпека зберігання даних користувачів. При підключенні кредитної або дебетної карти до додатку, номер карти не зберігається ні в мобільному гаджеті ні на серверах Apple. В якості альтернативи зберіганню на серверах, присвоюється унікальний номер облікового запису пристрою, який шифрується і безпечно зберігається на гаджеті клієнта. Будь-яка транзакція авторизується завдяки унікальному одноразовому секретному коду, який динамічно генерується.

Порівняльна характеристика послуг Інтернет-банкінгу серед українських банків

Назва послуги	ПАТ КБ «Приватбанк» Privat24	ПАТ «ПУМБ» «ПУМБ» Online 2.0	«Ощадбанк» Ощад 24/7	«Альфа банк» My alfa bank
Вартість підключення та обслуговування	0	0	0	0
Наявність мобільного додатку	+	+	+	+
Ідентифікація клієнта за відбитком пальця	+	-	+	+
Відкриття рахунку	-	+	-	-
Погашення кредиту	+	+	-	+
Оплата комунальних послуг	+	+	+	+
Регулярні платежі	+	+	+	+
Купівля квитків	+	-	+	-
Перекази у іноземній валюті	+	-	-	-
Виписки по розрахунках	+	+	+	+
Поповнення/Зняття WebMoney	+	+	-	-

Джерело: Складено авторами за даними банків

Apple Pay дозволяє дуже просто робити покупки у різних додатках та веб сайтах за допомогою дотику — Touch ID, або погляду — Face ID власникам iPhone X. Користувачів такого гаманця відтепер не потрібно вручну заповнювати реєстраційні форми з контактними даними. Отже впровадження зазначеної технології дасть можливість клієнтам більш швидко та зручно здійснювати покупки.

Станом на кінець 2017 р. ПУМБ входив до ТОП 2 банків у соціальних мережах. З метою покращення комунікації з клієнтами у банку ведуться сторінки у найпопулярніших соціальних мережах сучасності, зокрема: Фейсбук, Інстаграм, Ютуб Твітер Лінкед ін Твітер Гугл + та Вайбер. Найбільшою популярністю серед клієнтів українських банків користуються Фейсбук і Вайбер.

На сучасному етапі соціальні мережі використовуються з ціллю роз'яснення клієнтам питань застосування банківських продуктів і технологій. Окрім надання інформативних послуг, банк розвиває і розширює свою клієнтську базу, адже сьогоднішні підписники при ефективній агентській роботі стають завтрашніми клієнтами банку. Наразі соціальний є найдешевшим каналом залучення нових клієнтів, а отже впровадження таких технологій є одним найефективніших та прибуткових, з огляду на доступність та низьку вартість.

Разом з Visa Перший Український банк розробив і впровадив першу в Україні припайд карту-стікер з безконтактною технологією Visa pay Wave, спеціально до Євробачення-2017. Стікер можна наклеїти на будь-який предмет, наприклад, на смартфон або будь-який інший гаджет. Це дуже зручне рішення для власників гаджетів, що не підтримують технологію NFC та не можуть використовувати платіжні сервіси Google Pay та Apple Pay. Для оплати достатньо прикласти стікер до терміналу з символом безконтактних платежів.

Враховуючи вищесказане у якості інноваційної діяльності ПАТ «ПУМБ» необхідно запроваджувати найновітніші технології, які ще не встигли застосувати конкуренти на ринку банківських послуг. Однією із таких технологій, яка з плином часу стає все більше розповсюдженою є технологія блокчейн. Загальновідомо, що блокчейн-технології представляють новий спосіб організації зберігання та захисту даних. При цьому під блокчейн розуміється якийсь розподілений цифровий реєстр, побудований за певними правилами. Технологія блокчейн наразі розвивається дуже стрімкими темпами по всьому світу, тому для українського банківського сектору є необхідною умовою подальшого розвитку. Використання даної технології в банківському секторі перш за все захистить клієнтів банків від шахраїв, створить нове джерело доходів, сприятиме зміцненню гривні і притоку валюти в країну, зменшить тінізацію економіки, покращить міжнародний імідж України як держави відкритої для інновацій.

Блокчейн є специфічним способом запису даних, який подібний архівам в Excel. Проте всі записи робляться не в одному місці, а всюди: в мережі та на всіх комп'ютерах учасників створення і зміни цього блоку, які не можуть бути доступні будь-якому суб'єкту без дозволу. Саме це дозволяє усім учасникам забезпечити захист цілісності документа [10].

Цікавим моментом є поєднання технології блокчейна з не менш інноваційною технологією у банківській сфері — біометрією. Обидві новітні технології працюють в одному напрямі — захист безпеки фінансових транзакцій у кіберпросторі. Саме із цієї причини ідея поєднати ці технології дуже актуальна, хоча думки експертів із цього приводу є суперечливими та неоднозначними. Впровадження технології біометрії дасть змогу

позбавитись від існуючих слабких місць і підвищити рівень захисту інформації з боку користувача. Дуже важливим кроком на шляху підвищення безпеки та надійності онлайн-розрахунків є перехід до біометричної авторизації платежів. За оцінкою експертів, біометрія має велике значення в запобіганні крадіжкам під час здійснення онлайн-платежів. Згідно з дослідженням компанії Goode Intelligence, до 2017 р. понад мільярд людей будуть використовувати біометричну авторизацію для здійснення банківських операцій. Використання біометричних даних дозволить клієнту економити час — замість введення довгого паролю, достатньо буде тільки зісканувати відпечаток пальцю, що у нинішніх смартфонах є не новою функцією і займає 1-2 секунди часу. Застосування поєднання цих технологій посилить захист фінансів клієнтів від сторонніх третіх осіб, унеможливаючи випадки проникнення до особистої сторінки клієнта банку. Починаючи з 2015 року банки США поступово впроваджують цю технологію у свій Інтернет-банкінг. Використання блокчейн-технологій у фінансовій сфері схвалено зокрема конгресом США, про що свідчить резолюція Палати представників США від 13 вересня 2016 року.

До технологічних інновацій відносяться: електронні перекази грошових коштів, банківські картки, віртуальні картки, подарункові передплачені картки.

Віртуальні карти — спеціальні банківські картки, як правило, не мають фізичного втілення. Банк-емітент за бажанням клієнта може виготовити пластикову віртуальну карту, на якій будуть відсутні основні атрибути звичайної банківської карти: чіп або магнітна смуга, голограма і підпис власника. Основна ідея створення даного банківського продукту полягає в захисті інформації про номер рахунку клієнта при угодах з неблагонадійними інтернет-магазинами.

Подарункові передплачені картки — банківські картки міжнародної платіжної системи з певним лімітом, який оплачується при покупці карти. Особливістю даної карти є те, що інформація про держателя і власника карти ніяк не відбивається в клієнтській базі банку-емітента.

До продуктових інновацій відносяться нові банківські продукти, які можуть бути пов'язані

як з новими операціями та послугами, так і з традиційними банківськими операціями в період їх розвитку або зміни умов регулювання.

Заснована на інноваціях банківська діяльність забезпечує значне скорочення витрат та підвищення ефективності.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Доцільно виділити основні види інновацій, які розроблено та впроваджено у банківську сферу в останні роки: продуктові інновації: платежі в реальному часі, мобільні, безкарткові, безконтактні платежі; дистанційне кредитування, платіжний мінітермінал, онлайн-продукти); процесні (технологічні) інновації: хмарні сховища даних, хмарні обчислення — обробка Big Data, відкритий банкінг — API, інтелектуальний аналіз даних, BaaS — банкінг як послуга, технологія блокчейн; ринкові інновації: everyday banking, цифрове банківське обслуговування у форматі 24/7, безпека банківської діяльності, маркетингові інновації.

Ефективність впровадження банківських інновацій в роботу банку проявляється не тільки у можливості зекономити певну кількість праці, часу, ресурсів і грошових коштів, а й отримати додатковий дохід за рахунок збільшення кількості клієнтів, ресурсів, що сприяє створенню умов для стабільного розвитку і зміцнення конкурентної позиції.

Проведений аналіз сучасних інновацій, які впроваджують українські банки, надав можливість зробити висновок щодо активного впровадження інновацій у роботу окремих банків в останні роки, проте більшість українських банків ще недостатньо враховують сучасні світові тенденції в розвитку інноваційної банківської діяльності, що базуються на поєднанні нових і традиційних технологій, автоматизації та роботизації банківських процесів.

В Україні практика фінансових інновацій, які реалізовані державними банками, є незначною. У той же час значна питома вага інноваційних ініціатив існує в сегменті комерційних банків. Українські банки, як правило, залучають досвід своїх західних партнерів, що унеможливорює набуття власного досвіду та власних унікальних розробок, але скорочує витрати на створення нових продуктів, тестування та апробацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 № 40-ІУ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [www/rada.gov.ua](http://rada.gov.ua)
2. Де народжуються інновації: сім найцікавіших банківських лабораторій. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://news.finance.ua/ua/news/-/352109/de-narodzhuyutsya-innovatsiyi-7-najtsikavishyh-bankivskiyh-laboratorij>
3. Global Banking Outlook 2018 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.ey.com/bankingstrategy>.

4. Groenfeldt T. Banking innovations in the USA / T. Groenfeldt // Banking technology. — 2017. — Available at: <http://www.bankingtech.com/751512/analysis/banking-innovation-in-the-us/>
5. Пантелеєва, Н.М. Фінансові інновації в умовах цифровізації економіки: тенденції, виклики та загрози / Н.М. Пантелеєва // Приазовський економічний вісник. — 2017. — № 3. — С. 68-73.
6. Архів Бюлетеня НБУ. [Електронний ресурс]. — Режим доступу до: https://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=67693
7. Бондаренко, Л.П. Банківські інновації як необхідність ефективного функціонування банківського ринку /Л.П. Бондаренко, М.П. Політило // Інвестиції: практика та досвід. — 2018. — № 3. — С. 5-8.
8. Мельник О.І. Запровадження фінансових інновацій у вітчизняній банківській практиці /О.І. Мельник, О.А. Боднар//Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics», №8 (2018) — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/8-2018/UKR/melnyk.pdf>
9. Офіційний сайт КБ «ПриватБанк» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://privatbank.ua/about/>.
10. Літошенко, А. В. Технологія blockchain: переваги та неочевидні можливості використання у різних галузях [Текст] / А. В. Літошенко // Економіка та держава. — 2017. — № 8. — С. 77-79.

ИННОВАЦИИ КАК ДВИЖУЩАЯ СИЛА БАНКОВСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Лойко Валерия Викторовна

доктор экономических наук, доцент,
профессор кафедры финансов и экономики,
Киевский университет имени Бориса Гринченка,
г. Киев, Украина
ORCID ID: 0000-0003-3248-1585
e-mail: v.loiko@kubg.edu.ua

Башкирцева Татьяна Михайловна

Соискатель степени магистр,
Киевский университет имени Бориса Гринченка,
г. Киев, Украина
e-mail: lvdziadevych.ftu17@kubg.edu.ua

Аннотация. В статье рассмотрены вопросы разработки и внедрения банковских инноваций, в частности, в банках Украины. Банковскими инновациями можно считать, как отдельные внедрения, так и целые системы организационных, экономических, управленческих, институциональных нововведений в любой сфере деятельности банка. Внедрение банковских инноваций в работу банка сопровождается как экономическим, так и социальным эффектами. Разработкой банковских инноваций занимаются как сами банки, так и семь профессиональных мировых банковских лабораторий, большинство из которых расположено в США. Банковская инновация перестает быть инновацией при массовом её использовании и переходит в состояние банковской операции. Срок жизни банковской операции значительно длиннее, чем банковской инновации. К основным банковским инновациям современности относятся следующие: продуктовые: платежи в реальном времени, мобильные, бескарточные, бесконтактные; дистанционное кредитования, платежный мини-терминал, онлайн-продукты) процессные (технологические): облачные хранилища данных, облачные вычисления — обработка Big Data, открытый банкинг — API, интеллектуальный анализ данных, ВаaS — банкинг как услуга, технология блокчейн; рыночные: everyday banking, цифровое банковское обслуживание в формате 24/7, безопасность банковской деятельности, маркетинговые инновации. Многие эксперты утверждают, что несмотря на технологические инновации, доминантную роль в будущем все же будут играть инновации социальные. И украинским банкам придется также учиться ставить своих клиентов на первое место в приоритетности своих целей и налаживать более тесные взаимосвязи. Основными направлениями украинских банковских инноваций в последние годы стали Интернет и мобильный банкинг и значительное расширение банковских операций, которые доступны через эти системы; бескарточные расчеты через мобильный телефон; режим работы «24/7»; доступность терминалов самообслуживания; перечисления электронной сдачи на пополнение мобильного телефона клиента; активизация присутствия в социальных сетях; индивидуализация потребностей клиентов (применяется преимущественно для VIP-клиентов банка). Значительный удельный вес банковских инноваций внедряется в сегменте коммерческих банков.

Ключевые слова: банковская сфера; банки; инновации; продукты; услуги; направления развития; Интернет-банкинг; онлайн-продукты; FinTech компании; робототехника; блокчейн.

INNOVATIONS AS A POWER OF BANKING ACTIVITY

Valeryia Loiko

*D.Sc. (Economics), Professor
of the Finance and Economics Department,
Borys Grinchenko Kyiv University,
Kyiv, Ukraine
ORCID ID: 0000-0003-3248-1585
e-mail: v.loiko@kubg.edu.ua*

Tatiana Bashkyrtseva

*Master of Science Degree,
Borys Grinchenko Kyiv University,
Kyiv, Ukraine
e-mail: lvdziadevych.fitu17@kubg.edu.ua*

Abstract. *The article deals with the issues of development and introduction of banking innovations, in particular, into the work of the banks of Ukraine. Banking innovations can be considered as separate implementations as well as the whole system of organizational, economic, managerial and institutional innovations in any sphere of activity of the bank.*

Introduction of innovations to the work of a bank is accompanied by economic as well as social effects. The development of banking innovations is carried out both by the banks themselves and by seven professional world banking laboratories, most of which are located in the United States.

Banking innovation ceases to be the one when it is used on a large scale. Since this moment it has become a regular banking operation. The life of a banking operation is much longer than that of a banking innovation. The present-day main banking innovations are the following:

- *products: real-time payments, mobile, non-card payments, non-contact payments; remote lending, payment mini-terminal, online products;*
- *process (technological): cloud storage, cloud computing — processing of Big Data, open banking — API, intelligence data analysis, BaaS — banking as a service, blockchain technology;*
- *market: everyday banking, digital banking services in the format of 24/7, banking security, marketing innovations.*

Many experts argue that despite technological innovations, it is social innovations that will still play a dominant role in the future. And Ukrainian banks will also have to learn to put their customers first in the priority of their goals and to establish closer interconnections. The main areas of Ukrainian banking innovations in recent years have included the Internet- and mobile banking and a significant expansion of banking operations that are available through these systems; non-card payments through a mobile phone; operating mode “24/7”; availability of self-service terminals; transferring the electronic balance to replenish the client’s mobile phone; activation of presence in social networks; individualization of customer needs (used mainly for VIP-clients of the bank). Significant share of banking innovations is being implemented in the segment of commercial banks.

Keywords: *banking sphere; banks; innovations; products; services; trends; Internet banking; online products; FinTech companies; robotics; blockchain.*

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Law of Ukraine. About innovation activity. (2002). Retrieved October 12, 2018, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>. [in Ukrainian].
2. Huseva, O. (2015, June 09). Where are the innovations born: The seven most interesting banking laboratories. Retrieved from <https://news.finance.ua/ua/news/-/352109/de-narodzhuyutsya-innovatsiyi-7-najtsikavishyh-bankivskyh-laboratorij>. [in Ukrainian].
3. Global Banking Outlook 2017. (2017). Retrieved October 10, 2018, from <https://www.ey.com/bankingstrategy>. [in English].

4. Groenfeldt, T. (2017). Banking innovations in the USA. *Banking Technology*. Retrieved October 13, 2018, from <https://www.bankingtech.com/2017/03/analysis-banking-innovation-in-the-us/>. [in English].
5. Pantielieieva, N. (2017). Financial innovations in the conditions of digitization of the economy: Trends, challenges and threats. *Pryazovskyi Ekonomichnyi Visnyk*,3, 68-73. Retrieved October 3, 2018. [in Ukrainian].
6. Archive of the NBU Bulletin. (n.d.). Retrieved September 03, 2018, from https://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=67693. [in Ukrainian].
7. Bondarenko, L. (2018). Banking innovations as a necessity for effective functioning of the banking market. *Investytsii Praktyka Ta Dosvid*,3, 5-8. Retrieved September 10, 2018. [in Ukrainian].
8. Melnyk, O. (2018). Introduction of financial innovations in domestic banking practice. *Modern Economics*. Retrieved September 13, 2018, from <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/8-2018/UKR/melnyk.pdf>. [in Ukrainian].
9. Official site of “PrivatBank” bank. (n.d.). Retrieved October 12, 2018, from <https://privatbank.ua/about/>. [in Ukrainian].
10. Litoshenko, A. (2017). Blockchain Technology: Advantages and Opportunities for Use in Different Fields. *Ekonomika Ta Derzhava*,8, 77-79. Retrieved September 21, 2018. [in Ukrainian].